

Зв'язок між становленням цифрової економіки та поглибленням інтеграції країн-членів ЄС

Іванцов С. В.¹

Опубліковано	Секція	УДК
30.12.2023	Економіка	334:339.92

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14561317>

Анотація. Широке використання цифрових технологій, їх проникнення у економічні системи всіх рівнів, призвело до появи цифрової економіки. Її становлення відбувається у тому числі зокрема на міжнародно-регіональному рівні, зокрема у ЄС. З огляду на це, виконано обґрунтування зв'язку між становленням цифрової економіки та поглибленням інтеграції країн-членів ЄС. Основними напрямками дослідження є: поглиблення економічної інтеграції; розбудова єдиного соціально-економічного простору; розширення компетенцій ЄС; підтримка політичної системи та гармонійного громадянського суспільства. Виокремлено особливості сучасного етапу еволюції європейської інтеграції, пов'язані зі становленням цифрової економіки. Обґрунтовано інтеграцію в цифровій сфері (цифрова інтеграція), яка передбачає створення інститутів, інфраструктури та інших умов для становлення цифрової економіки. Наголошено на необхідності розгляду цифрової економіки ЄС як цілого та вираховування її впливу на всі міжнародно-регіональні процеси.

Ключові слова: цифрова економіка, європейська інтеграція, митний союз, Єдиний внутрішній ринок, валютно-економічний союз, інноваційний союз, компетенції, спільні політики ЄС.

The connection between the formation of the digital economy and the deepening integration of EU member states

Annotation. The widespread use of digital technologies, their penetration into economic systems at all levels, has led to the emergence of the digital economy. The formation of such an economy takes place at different levels of economic systems, in particular at the international and regional level. The development of the digital economy is an important part of the EU's development strategy. This has a profound impact on the national economies of the member states and leads to deeper integration within the EU, which is a feature of the new stage of evolution of European integration.

The purpose of the study is to substantiate the connection between the formation of the digital economy and the deepening of the integration of the EU member states.

The substantiation of the impact of the digital economy in the EU on deepening the integration of member states covers the following areas: 1) deepening economic integration; 2) building a common socio-economic space; 3) expanding supranational competences; 4) supporting a harmonious civil society. It is taken into account that the formation of the digital

¹ к.т.н., докторант, Університет митної справи та фінансів, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8715-0778>.

economy has an impact on all aspects of European integration and forms new features of the modern stage of its evolution.

The impact of the digital economy on deepening trade, investment, production, monetary, financial, scientific and technological integration is taken into account. In particular, the article describes the general changes in the customs union, European single market, the monetary, economic and innovation union. The impact of the digital economy on the consolidation of social, economic, institutional space and the development of trans-European networks is determined. It shows the expansion of supranational competences, especially in the economic sphere. The article highlights the peculiarities of the current stage of evolution of European integration related to the formation of the digital economy. The need to consider digital integration in the EU as a separate process in its evolution and the digital economy of this association as a separate phenomenon is substantiated. This is a contribution of the study to the theory of European integration.

Keywords: digital economy, European integration, customs union, European Single Market, monetary and economic union, innovation union, competences, common EU policies.

Вступ

В останні десятиліття широке використання цифрових (інформаційних) технологій, їх проникнення у економічні системи всіх рівнів, призвело до появи цифрової економіки. Цифрові трансформації охопили всі сектори та галузі національних господарств, створюючи новий тип господарювання. Це призводить до суттєвих структурних, технологічних, соціальних та інших змін, забезпечуючи економічний розвиток та зростання. Становлення цифрової економіки відбувається і має досліджуватись на різних рівнях економічних систем, зокрема на міжнародно-регіональному, тобто у межах інтеграційних угруповань країн.

ЄС є найбільш розвиненою з точки зору глибини інтеграції країн міжнародну організацію та найпотужнішим глобальним економічним центром. Важливою частиною стратегії розвитку ЄС є розбудова цифрової економіки, тому більшість країн-членів цього об'єднання є світовими лідерами у цифрових трансформаціях. Враховуючи комплексний їх вплив на національні господарства, вони тісно пов'язані з поглибленням інтеграції країн у межах ЄС, що є особливістю нового етапу еволюції європейської інтеграції. Тема статті є особливо актуальною для України з огляду на необхідність прискорення процесу включення країни в економічний простір ЄС.

Сутність та методологія цифрової економіки досліджуються у роботах Г.Г. Чмерук [1], С. Ке [2] та ін. Аналіз особливостей та характеристик цифрової економіки здійснено у дослідженнях таких західних та українських учених: О. Піщуліної [3], К. Лі, Д.Дж. Кім, К.Р. Ланг, Р.Дж. Кауфман [4]. М.В. Полякова [5], Л. Мундули, С. Аучі [6] та ін. Особливості гнучкої фінансової, економічної, торгівельної інтеграції та політики в ЄС охарактеризовані у роботах: Н. Ф. Кампос, Ф. Корічеллі, Е. Франческі [9], І.А. Фернандес, Ф.П. Гарсія, Е. Тортоса-Аусіна [8], В.С. Білозубенка [9], В.Я. Савки [10], Е. Шнайдер, С. Іллан [11], Г. Ван дер Лоо, М. Хан [12], І. Аррібас, С. Бенсассі, Е. Тортоса-Аусіна [13], Г. Бекаерт, К. Р. Харві, С. Т. Лундبلاد, С. Сігель [14], Л.Т. Орловські [15], тощо.

Метою дослідження є обґрунтування зв'язку між становленням цифрової економіки та поглибленням інтеграції країн-членів ЄС.

Дослідження базується на системному підході. Використано використання загальнонаукові методи дослідження, а саме: абстрагування, індукції, дедукції, аналізу, синтезу, узагальнення, систематизації, аналогії, порівняння, формалізації, моделювання, класифікації. Також застосовані спеціальні методи аналізу, зокрема: логічного, історичного, інституціонального, структурного, функціонального.

Результати

На сьогоднішній день ЄС, як інтеграційне угруповання, пройшов тривалу еволюцію, пов'язану з переходом від більш простих до більш складних форм взаємодії, зі збільшенням меж економічного простору, з ускладненням структури організації, розширенням наднаціональних компетенцій як усередині об'єднання, так і на світовому рівні, побудовою цілісної політичної системи та гармонійного громадянського суспільства. ЄС, і як міжнародна організація, і як просторова економічна система, еволюціонує; у ньому виникають нові зв'язки, процеси, явища, фактори тощо, в яких, так чи інакше, задіяні цифрові технології. Становлення цифрової економіки впливає на функціональні властивості та параметри ЄС як економічної системи та всіх її складових, змінює засади та формат її функціонування. Цифрові трансформації відбуваються на нижчих мікро- і мезоекономічних рівнях, що в результаті досягнутої в ЄС стадії інтеграції виходить на рівень національних господарств і надалі всього об'єднання. Цифрова економіка, охоплюючи ринки, галузі та сектори всіх національних господарств країн-членів ЄС, веде до зміни типу всієї європейської економіки та може розглядатись на цьому рівні. ЄС як міжнародна організація створює умови та сприяє цифровим трансформаціям національних господарств країн-членів, сприяє розвитку електронного бізнесу та технологічним змінам. Це дає підстави вважати ЄС суб'єктом становлення цифрової економіки. Також ЄС розширює участь у регулюванні глобальних процесів, пов'язаних з цифровими технологіями, тому стає глобальним актором у цій сфері.

Розвиток цифрової економіки в ЄС необхідно розглядати як частину нового етапу еволюції європейської інтеграції, акцентуючи увагу на таких моментах [8; 9; 10; 13; 15]: 1) поглиблення економічної інтеграції; 2) розбудова єдиного соціально-економічного простору; 3) розширення наднаціональних компетенцій; 4) підтримка політичної системи та гармонійного громадянського суспільства.

Перше - поглиблення економічної інтеграції. Сучасна міжнародна економічна інтеграція пояснюється, насамперед, на основі розгляду стадій, виділених Б. Балаша. У ЄС міжнародна інтеграція вже реалізована у форматі митного союзу, спільного ринку товарів, послуг, капіталу та робочої сили, валютного союзу, що супроводжується проведенням спільної економічної політики в різних галузях. Поглиблення економічної інтеграції в ЄС доцільно представити з погляду чотирьох базових її аспектів: торговельна, інвестиційно-виробнича, валютно-фінансова та науково-технологічна (рис. 1).

У цілому становлення цифрової економіки веде до поглиблення економічної інтеграції в ЄС, зміцнюючи його як просторове утворення розподіленого середовища активності. Обґрунтування цього доцільне за кожною з основ економічної моделі та системи ЄС [9; 16; 17]:

1. *Митний союз:* в цілому цифровізація сфер торгівлі стосується внутрішніх і зовнішніх аспектів функціонування митного союзу ЄС. Усередині Союзу цифровізація загалом сприяла зростанню торговельних потоків у взаємній торгівлі країн ЄС, що вимагало відповідного торговельного та митного управління. Це сталося, по-перше, завдяки збільшенню обсягів загальної торгівлі товарами та наданню різних послуг за рахунок електронної комерції; по-друге, через розширення спектра товарів, безпосередньо пов'язаних із цифровими технологіями, комп'ютерної техніки, різноманітних електронних пристроїв, програмного забезпечення, інших носіїв технологій, трафіку та інших даних, а також обсягів надання цифрових і суміжних (професійних, освітніх, інженерних та ін.) послуг, що охоплено внутрішньою та зовнішньою торговельною політикою і митним регулюванням. В рамках розбудови цифрової економіки впровадження цифрових технологій перетворює механізми функціонування митного союзу. Проєкт Electronic customs спрямований на сприяння торгівлі та підвищенню безпеки на зовнішніх кордонах ЄС; передбачає заміну митних процедур у паперовому форматі електронними процедурами, спільними для всього ЄС,

для створення ефективнішого митного середовища, підвищення якості та швидкості обслуговування, рівня захисту культурних цінностей і регулювання;

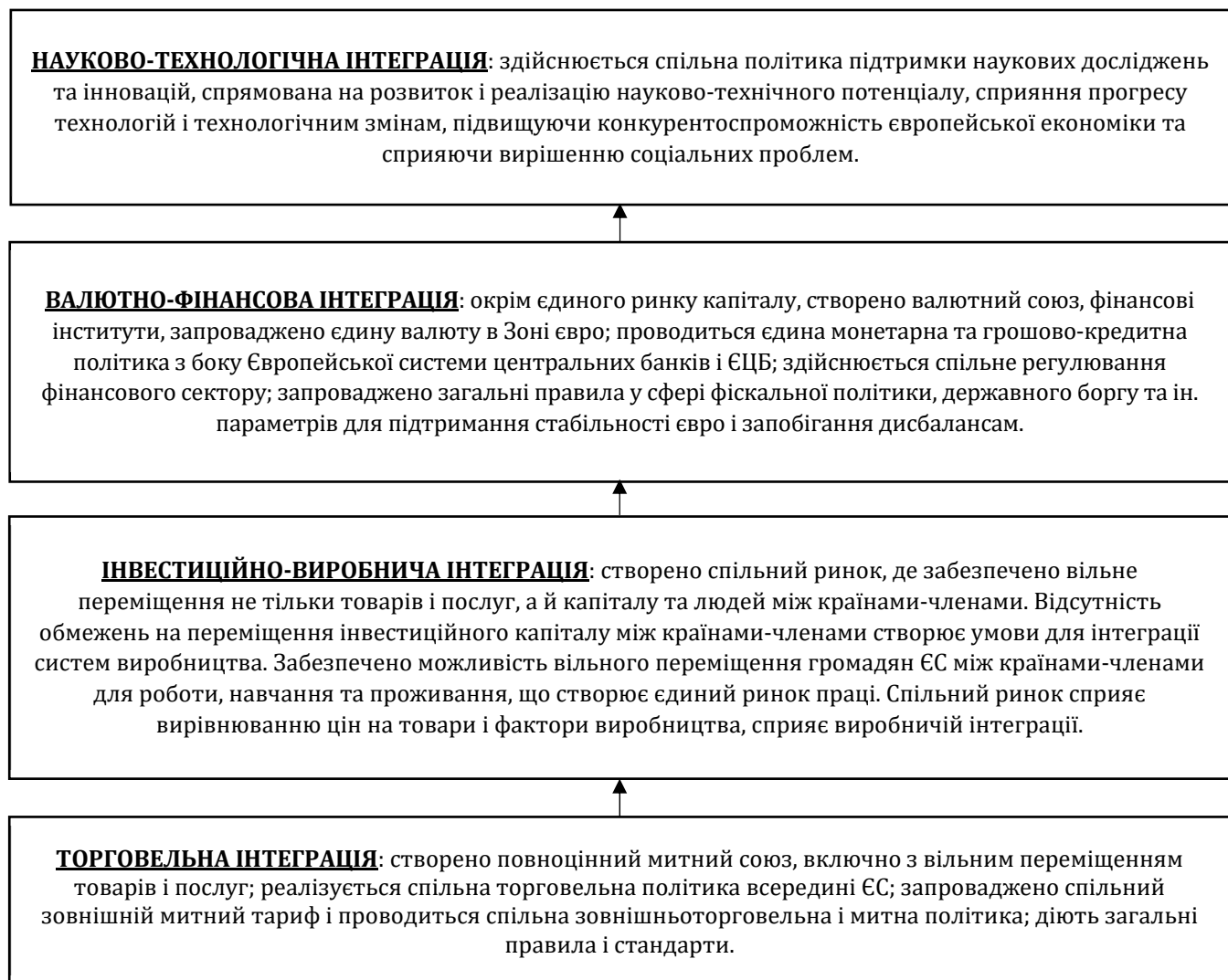

Рис. 1. Характеристика особливостей основних етапів еволюції економічної інтеграції в ЄС

Джерело: розроблено автором.

2. *Єдиний внутрішній ринок (ЄВР):* Інтернет і цифровізація призвели до появи і розвитку електронної комерції, що сприяло активізації комунікацій у рамках ЄВР, підвищенню інтенсивності інформаційних, торговельних, фінансових потоків. Це сприяло зростанню обсягів взаємної торгівлі товарами та послугами завдяки покращенню доступу до них, розширенню спектра товарів і послуг, що торгуються, технологічного обміну та трафіку даних. Інтернет став частиною інфраструктури ЄВР, перетворюючи надання широкого спектра послуг. Становлення цифрової економіки сприяє посиленню конкуренції, у зв'язку з чим виникла потреба забезпечити справедливі умови боротьби та високий рівень захисту економічних інтересів громадян і підприємств. Цифровізація стимулює появу інновацій у рамках ЄВР, що також розширює спектр економічних зв'язків. Усе це вимагає розширення регулювання і веде до розвитку низки спільних політик ЄС. Торговля товарами і послугами в рамках ЄВР забезпечена цифровізацією платежів і переказів, наданням фінансових послуг, включно зі страховими. У ЄВР

забезпечено свободу руху капіталу і свободу руху робочої сили. Загальний ринок капіталу схильний до цифровізації в частині забезпечення фінансових потоків за рахунок створення цифрових фінансів і фінтех. Це також сприяє торгівлі фінансовими послугами і створює єдиний цифровий ринок таких послуг. Становлення цифрової економіки здійснює на ринок праці різноаспектний вплив, стимулюють трудову мобільність, віддалену зайнятість, сприяють появі нових форм праці тощо, проте вимагають і нового регулювання трудових відносин. Тим самим цифровізація сприяє ще більшій консолідації ринку праці ЄС. Сама цифрова економіка веде до появи нових галузей і нових сегментів ринку праці, в яких ще менше фізичних бар'єрів. Враховуючи це у ЄС реалізують концепцію Цифрового єдиного ринку (Digital Single Market), щоб усунути віртуальні кордони у внутрішній торгівлі в ЄС, забезпечити більш вільний доступ до товарів і послуг на просторі об'єднання, підвищити цифрову зв'язаність тощо, посилюючи інтеграцію країн-членів.

3. *Валютно-економічний союз*: створення валютного союзу, запровадження єдиної валюти, проведення монетарної та грошово-кредитної політики, створення єдиної системи регулювання фінансової сфери зрощує фінансові системи країн-членів. Фінансова сфера характеризується широким застосуванням цифрових технологій, стрімким розвитком фінтех. Цифровізація виводить усі його напрями на новий рівень розвитку, що охоплено фінансовим регулюванням ЄС і є поглибленням інтеграції національних господарств. Створення економічного союзу зумовлене формуванням у ЄС митного союзу, спільного ринку та валютного союзу, що потребує узгодження та вироблення спільної економічної політики. Цифрові технологічні стали предметом наднаціональної економічної політики. Становлення цифрової економіки на всьому просторі ЄС, охоплюючи практично всі галузі та сектори, суттєво впливає на сфери економічного співробітництва країн-членів, систему зв'язків національних господарств, процеси взаємодії, зумовлюючи необхідність подальшої консолідації, ще більшого узгодження та уніфікації системи регулювання. Зокрема, це стосується сфери загальних правил і технологічних стандартів, особливо враховуючи інтеграцію цифрових та інших технологій. Оскільки більшість сфер та способів використання цифрових технологій мають соціальну спрямованість, цифровізація веде до розширення уваги ЄС до питань захисту прав споживачів, захисту громадян, розвитку територій, охорони довкілля, надання соціальних послуг тощо.

4. *Інноваційний союз*: європейська інтеграція поширилася на сферу підтримки наукових досліджень та інновацій. Інноваційна політика ЄС поступово розширюється, впроваджує рамкові програми фінансування науки та інновацій, низку організацій, заходи в середовищі наукової інфраструктури, освіти тощо. Цифрові технології, з огляду на їхній вплив на економіку, стали одним із пріоритетів підтримки інновацій з боку ЄС. Також вони сприяють зміні екосистеми інновацій, наукового та освітнього середовищ, створенню мережевих інфраструктур, переміщенню знань через кордони. Цифрові платформи і мережі широко використовуються для підтримки науки, розвитку мобільності вчених і студентів, академічного співробітництва та взаємодії бізнесу. Удосконалення та поширення цифрових технологій фінансуються через рамкові програми підтримки науки та інновацій.

Виходячи з оцінки змін за всіма основами економічної моделі та системи ЄС, становлення цифрової економіки сприяє поглибленню економічної інтеграції країн-членів.

Друге - розбудова єдиного соціально-економічного простору. З огляду на основи європейської інтеграції, ЄС може бути розглянутий, насамперед, як єдиний митний і ринковий простір, як фінансове середовище, що утворює економічний простір. У межах кордонів ЄС реалізується єдина економічна політика, діють єдині, спільні для всіх країн-членів, системи регулювання соціально-економічних процесів.

Розбудова єдиного соціально-економічного простору в ЄС багато в чому базується на концепції транс'європейських мереж (Trans-European Networks), у розбудові яких ЄС має спільні з країнами-членами компетенції. ЄС робить внесок у розвиток транс'європейських мереж, що належать до транспортної, телекомунікаційної та енергетичної інфраструктури. Цифрові технології є важливим фактором розвитку всіх трьох видів транс'європейських мереж. Удосконалення мереж на основі цифровізації підвищує їхню функціональність та ефективність і, відповідно, сприяє поглибленню економічних зв'язків. Економічний, інституційний і соціальний простір ЄС утворюють єдині інститути, єдина система політичного управління і політика, єдина інфраструктура. Нарівні з транспортом та енергетичними мережами, цифрова інфраструктура є передумовою існування ЄС як єдиного простору. Це охоплює різноманітні цифрові платформи, інформаційні системи та мережі, які забезпечують комунікацію (інформаційний обмін) між суб'єктами з різних країн. Особливе визначальне значення цифрова інфраструктура має для електронної комерції, Цифрового внутрішнього ринку, ринку фінансових послуг, фінансових потоків.

Європейська регіоналізація, що пройшла тривалий період еволюції та перетворилася на міжнародну політико-економічну інтеграцію, зумовлює посилення регіонального характеру широкого спектра соціально-економічних процесів, що тісно пов'язане з використанням цифрових технологій і становленням цифрової економіки, а саме: розширюються можливості реалізації регіональної політики в різних галузях; зміцнюються європейські виробничі ланцюжки, що функціонують на основі стійких мереж; забезпечується вільніша циркуляція знань та інформації всередині регіону; виникають сприятливі умови для розширення контактів, комунікацій і економічного співробітництва; полегшується формування та функціонування різного рівня об'єднань, підтримуються підприємницькі мережі, розвиток професійних і галузевих спільнот; тощо

Третє - розширення наднаціональних компетенцій. Компетенції ЄС визначені основоположними договорами, зокрема Договором про функціонування Європейського союзу та Договором про функціонування ЄС. Це дає змогу окреслити спектр політик, які реалізує ЄС і які розуміють як спільні дії (заходи) ЄС та/або країн-членів для досягнення спільних цілей процвітання. Спільні політики орієнтовані на вирішення спільних соціально-економічних проблем у конкретних сферах суспільного життя. Спільні політики розробляються інститутами ЄС, які затверджують їхні цілі, завдання, основні заходи та механізми їхньої реалізації на системі європейського права, законодавства ЄС і принципів європейської інтеграції. ЄВР передбачає уніфікацію економічної політики, що поступово поширюється на нові галузі та сфери. Основними напрями економічної політики, що реалізується ЄС, які умовно можна поділити на: 1) горизонтальні, цілі, завдання та заходи яких поширюються на всі сектори і сфери європейської економіки (політика регіонального розвитку, соціальна, конкурентна політика, політика у сфері захисту навколишнього середовища, внутрішня торговельна політика); 2) секторальні, цілі, завдання та заходи яких стосуються певного сектору (підприємницька політика, дії в окремих секторах промисловості, науково-технічна та інноваційна політика, енергетична, транспортна, сільськогосподарська, туристична політика). Усі напрями соціально-економічної політики взаємопов'язані. Це стосується і становлення цифрової економіки. Усі горизонтальні та секторальні політики мають міжнародний аспект, їхні заходи підтримуються в рамках зовнішньоекономічної політики ЄС. Це стосується і сфери цифрових технологій.

Основними напрями політики ЄС щодо громадян є [11; 16]: 1) забезпечення та захист прав громадян ЄС; 2) захист прав споживачів; 3) безпека громадян; 4) інформування громадян (інформаційна політика, включно з аудіовізуальною); 5) культурна політика ЄС. У рамках даного дослідження ці напрями дій ЄС

розглядатимуться відповідно до їхнього тісного зв'язку з функціонуванням економіки і, відповідно, її цифровими трансформаціями. Захист прав і безпека громадян, захист прав споживачів враховують контекст, що створюється становленням цифрової економіки. Зокрема це стосується захисту особистих даних. У ЄС формується відповідна система, яка є однією з найрозвиненіших у світі. Інформаційна політика пов'язана з широким спектром економічних, політичних та інших суспільних процесів і природним чином включена в контекст становлення цифрової економіки. Враховуючи можливості, які створюють цифрові технології для комунікації, просвітництва та освіти, для проведення культурних заходів, популяризації культури, контролю за переміщенням культурних цінностей тощо, реалізація заходів культурної політики є близькою до процесів побудови цифрової економіки.

Четверте - підтримання політичної системи та гармонійного громадянського суспільства. ЄС - це наднаціональне політико-економічне об'єднання, в якому країнами-членами створено систему наднаціональних інститутів, що опікуються розробленням і реалізацією політики цієї організації, розгалужену мережу інших органів. Створено складну ієрархічну адміністративну систему, яка передбачає комунікацію, координацію, взаємодію та кооперацію різних органів ЄС. Відповідні цифрові системи дають змогу забезпечити ефективну спільну роботу всіх цих суб'єктів за дотримання вимог безпеки. Становлення цифрової економіки вимагало від органів ЄС відповідати новим умовам. У рамках теоретичної частини роботи важливо зазначити, що ЄС підтримує процеси цифровізації, охоплюючи: державне управління; діяльність фіскальних органів, діяльність органів охорони здоров'я, безпеки, цивільної оборони тощо. Це передбачає цифрову трансформацію систем управління та цифровізацію процесів надання послуг, спрощення виконання процедур, автоматизації обміну даними тощо для підвищення їхньої результативності, ефективності та більш повного задоволення потреб громадян; спрощення доступу до інформаційних ресурсів і послуг. ЄС надає підтримку національним урядам у проведенні відповідних реформ.

Реалізуючи принципи повага до людської гідності, свободи, демократії, рівності, дотримання прав людини та виконуючи свої цілі й завдання, всі органи ЄС функціонують на засадах суспільної підзвітності, що передбачає комунікацію з громадянами для обговорення проблемних питань, інформування громадян про політику, отримання зворотного зв'язку від громадян, надання всіх необхідних інформаційних ресурсів і даних тощо. Для забезпечення всього цього широко застосовуються цифрові технології, створені спеціальні інформаційні системи та інфраструктура, які стали важливою частиною наднаціональної системи ЄС. Завдяки цьому поле діяльності органів ЄС стало більш відкритим і прозорим, а вся наднаціональна система орієнтована на масову комунікацію, пряму взаємодію з громадянами. За рахунок широкого застосування цифрових технологій ЄС: 1) зміцнює простір свободи та безпеки; 2) підвищує рівень правосуддя; 3) підтримує зв'язки всередині громадянського суспільства ЄС та його активність; 4) консолідує спільноти; 5) підтримує певні суспільні (громадські) рухи та іншу активність; тощо.

Сприяючи соціальному прогресу, ЄС підтримує цифрові трансформації в соціальній сфері, наприклад, в охороні здоров'я та освіті, що є пріоритетним. Це спрямовано на розширення доступу до послуг і підвищення їхньої якості, а також економічної ефективності надання. ЄС різнобічно підтримує розробку та реалізацію національних стратегій і нових моделей управління для ефективного цифрового перетворення систем охорони здоров'я. Усвідомлюючи важливість цифрових навичок для становлення цифрової економіки та суспільства, соціальної згуртованості, ЄС фокусує увагу на подоланні їхнього дефіциту, просуваючи відповідні проекти та стратегії. ЄС підтримує (уряди, регіони, освітні установи тощо) розвиток цифрових навичок для навчання, трудової діяльності, соціальних зв'язків, взаємодії з органами ЄС, доступу до

адміністративних та інших послуг, отримання необхідної інформації. ЄС сприяє цифровій освіті, а також у контексті цифрових трансформацій - удосконаленню систем вищої освіти, професійної підготовки та навчання.

На підставі проведеного аналізу, виокремимо особливості сучасного етапу еволюції європейської інтеграції, пов'язані зі становленням і розвитком цифрової економіки [12; 16]: 1) відбувається поглиблення торговельної, інвестиційно-виробничої, валютно-фінансової та науково-технічної інтеграції в ЄС на основі електронної торгівлі, цифровізації, появи транскордонних форм електронного бізнесу, нових форм зайнятості; 2) відбуваються структурні зміни економіки ЄС на основі розвитку різних складових цифрової економіки; 3) основи економічної моделі та системи ЄС (митний союз, ЄВР, валютно-економічний та інноваційний союз) поширюються на нові технології, продукти, послуги в економіці, що з'явилися в контексті цифрової економіки; 4) цифрові технології дають змогу консолідувати соціально-економічний простір ЄС, охоплюючи ринки, валютні системи, фінансове середовище, інститути, реалізацію прав громадян ЄС; 5) становлення цифрової економіки веде до ще більшого узгодження соціально-економічної політики країн-членів і вироблення спільних дій на основі ЄС; 6) цифрові технології руйнують фізичні бар'єри, інтенсифікують комунікацію та взаємодії, що в підсумку змінює якість регіоналізації та сприяє посиленню регіонального характеру соціально-економічних процесів; 7) побудова цифрової економіки вимагала і призвела до розширення компетенцій ЄС на основі галузі, до посилення його ролі в багатьох сферах діяльності; 8) цифрові технології доповнюють основи функціонування наднаціональної системи органів ЄС, підтримується робота всієї системи органів, створюється розгалужена цифрова інфраструктура та інформування громадян.

Доповнюючи наявну теорію міжнародної економічної та, зокрема, європейської інтеграції, необхідно зафіксувати наступне. У ЄС виникла інтеграція в цифровій сфері (цифрова інтеграція), яка має загальний і всеосяжний характер, що забезпечує умови для розвитку економічної інтеграції в інших сферах та соціального згуртування. Під цифровою інтеграцією на рівні ЄС пропонується розуміти створення інститутів, інфраструктури та інших умов для становлення цифрової економіки та всіх її структурних елементів у масштабах інтеграційного угруповання, сприяючи перетворенню її на єдиний соціально-економічний простір. Також це передбачає сприяння розвитку всіх складових цифрової економіки з боку ЄС, консолідуючи та доповнюючи зусилля країн-членів. Враховуючи досягнутий високий рівень і подальше поглиблення європейської інтеграції в різних сферах, виникають підстави розглядати феномен «цифрова економіка» на рівні ЄС, тобто в рамках його соціально-економічного простору, охоплюючи митний союз, ЄВР, валютно-економічний союз та інші форми об'єднання, відтворені в рамках ЄС. На рівні ЄС цифрова економіка має міжнародно-регіональний характер.

Обґрунтування цифрової економіки для інтеграційного угруповання включає визнання: необхідності регулювання процесів становлення цифрової економіки з боку наднаціональних органів ЄС, враховуючи, що це стосується всіх інших аспектів інтеграції; це передбачає створення спеціальних інститутів, регуляторних систем, органів, ухвалення нормативних актів; доцільності підтримки процесів розвитку цифрової економіки з боку ЄС, дотримуючись його цілей і доповнюючи дії національних урядів; можливості виділення функцій різних складових цифрової економіки, наприклад, цифрової інфраструктури щодо соціально-економічних зв'язків країн-членів, бізнесу, громадян тощо; цифрової економіки новим аспектом розгляду ЄС як певного простору, форми організації взаємодії різних суб'єктів, середовища відносин. Суб'єктами становлення цифрової економіки може бути ЄС, його органи та інші, спеціально створені установи.

Висновки

Широке використання цифрових технологій, їх проникнення у економічні системи всіх рівнів, призвело до появи цифрової економіки. Становлення такої економіки відбувається на різних рівнях економічних систем, зокрема на міжнародно-регіональному. Важливою частиною стратегії розвитку ЄС є розбудова цифрової економіки. Це ґрунтовно впливає на національні господарства країн-членів та зумовлює поглиблення їх інтеграції у межах ЄС, що є особливістю нового етапу еволюції європейської інтеграції. Обґрунтування взаємозв'язку процесів становлення цифрової економіки у країнах-членах ЄС та поглиблення інтеграції між ними здійснено за такими напрямками: поглиблення економічної інтеграції; розбудова єдиного соціально-економічного простору; розширення наднаціональних компетенцій; підтримка політичної системи та гармонійного громадянського суспільства. Становлення цифрової економіки справляють визначальний вплив на сталий розвиток економічного, інституціонального та соціального простору ЄС. Цифрові технології формують нову складову економічної інфраструктури, нові властивості й особливості ЄС як регіонального просторово-інтеграційного утворення. Поява цифрової економіки в ЄС є проявом нового етапу еволюції європейської інтеграції. Однак, у зв'язку з цим, виникає і нова її проблематика, в тому числі пов'язана, наприклад, з: появою нових проблем нерівномірності країн-членів, питаннями досягнення конвергенції країн, що стосуються цифрової економіки. На це цього передбачається спрямувати перспективні дослідження.

Список використаних джерел

1. Чмерук Г. Г. Цифрова економіка як окремий сектор Національної економіки держави. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. № 27(2). С. 92-97. URL: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2019-27-38>
2. Ke S. A CAICT Approach to Measuring Digital Economy: Definition, Methodology and Key Findings. China Academy of Information and Communications Technology. 2018. 16 p. URL: <http://www.stats.gov.cn/english/pdf/202011/P020201103357050683304.pdf>
3. Піщуліна О. Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти. Київ: Центр Разумкова, 2020. 274 с. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_digitalization.pdf
4. Li K., Kim D. J., Lang K. R., Kauffman R. J., Naldi M. How should we understand the digital economy in Asia? Critical assessment and research agenda. Electronic Commerce Research and Applications. 2020. Vol.44. Article 101004. <https://doi.org/10.1016/j.elerap.2020.101004>
5. Поляков М.В. Глобальні детермінанти становлення та розвитку економіки знань: дис.... д.ек.наук: 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини. Київ, 2019. 601 с.
6. Mundula L., Auci S. Institutional Entrepreneurship, Trust, and Regulatory Capture in the Digital Economy. In: Handbook of Research on Entrepreneurship and Marketing for Global Reach in the Digital Economy/ Eds. L. Carvalho, P. Isaías. IGI Global, 2019. 22 p. URL: <https://doi.org/10.4018/978-1-5225-6307-5>
7. Campos N. F., Coricelli F., Franceschi E. Institutional integration and productivity growth: Evidence from the 1995 enlargement of the European Union. European Economic Review. 2022. Article 104014. URL: <https://doi.org/10.1016/j.euroecorev.2021.104014>
8. Fernandez I.A., Garcia F. P., Tortosa-Ausina E. Trade Integration in the European Union: Relative Contributions of Openness and Interconnectedness. Fundacion BBVA, 2012. 42 p. URL: https://www.fbbva.es/wp-content/uploads/2017/05/dat/DT_09_2012_web.pdf
9. Білозубенко В.С. Інноваційна система Європейського Союзу: особливості формування та розвитку: моногр. Донецьк: ДонНУЕТ, 2012. 456 с.

10. Савка В.Я. Особливості процесу гнучкої інтеграції в Європейському союзі: дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02 – політичні інститути та процеси. Ужгород, 2021. 251 с. URL: https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/08/dis_savka.pdf
11. Schneider E., Illan C. Study on the EU and its Member States mobilizing Public Sector Expertise for Development: Final Report. DEVCOM/2019/412-138. European Union, 2019. URL: https://www.dev-practitioners.eu/media/key_documents/Session_2_-_PSE_Study_Phase_I_0_compressed_1.pdf
12. Van der Loo G., Hahn M. EU trade and investment policy since the treaty of Lisbon: Achievements and future priorities. CEPS Research Report. RR2020-04. CEPS, 2020. URL: https://cdn.ceps.eu/wp-content/uploads/2020/10/RR2020-04_EU-Trade-and-Investment-Policy.pdf
13. Arribas I., Bensassi S., Tortosa-Ausina E. Trade integration in the European Union: Openness, interconnectedness, and distance. The North American Journal of Economics and Finance. 2020. Vol. 52. Article 101167. URL: <https://doi.org/10.1016/j.najef.2020.101167>
14. Bekaert G., Harvey C. R., Lundblad C. T., Siegel S. The European Union, the Euro, and equity market integration. Journal of Financial Economics. 2013. Vol.109, Iss.3. P. 583-603. <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2013.03.008>
15. Orłowski L.T. Capital markets integration and economic growth in the European Union. Journal of Policy Modeling. 2020. Vol.42, Iss.4. P. 893-902. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jpolmod.2020.03.012>
16. European Union. URL: https://european-union.europa.eu/index_uk
17. Taxation and Customs Union. European Commission, 2022. URL: <https://taxation-customs.ec.europa.eu>